

PUMZI YA MWISHO

Othman Nuri TOPBASH

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Istanbul - 2022

© Kimechapwa na Erkam 2022 / 1443 H

PUMZI YA MWISHO

Othman Nuri Topbash

Jina la Asili: Son Nefes

Mwandishi: Othman Nuri Topbash

Msimamizi Mkuu: Abdi Mohamed Adam

Mfasiri: Mohamed Mikidadi Potea

Mhariri: Ibrahimu H. Kabuga

Msanifu jalada: Sarkhan Isgandarov

Kupangiliwa vizuri na: Sarkhan Isgandarov
Nijat Garibov

ISBN: 978-605-302-871-0

Mchapaji: Erkam Printhouse

Anuani: İkitelli Organize Sanayi Bölgesi
Mah. Atatürk Bulvarı, Haseyad
1. Kısım No: 60/3-C Başakşehir,
İstanbul, Turkey

Simu: (+90-212) 671-0700 pbx
(+90-212) 671-0748

Barua pepe: info@islamicpublishing.org

Tovuti: www.islamicpublishing.org

Language: Swahili / Kiswahili

PUMZI YA MWISHO

Othman Nuri TOPBASH

NENO LA MFASIRI

Kila pumzi yetu inayoingia au kutoka, kila moja hushindana na nyingine bila kituo. Mchakato huu hutokea moja kwa moja na mara nyingi bila hiari yetu. Kila pumzi ni muhimu kwa sisi kuendelea kuishi; kila pumzi moja ni sababu ya urefu wa maisha yetu. Lakini siku moja jambo hili litakoma; wakati huo, wakati wa pumzi yetu ya mwisho, nyoyo zetu zitakuwa katika haligani?

Katika kitabu hiki mahiri, Ustadh Othman Nuri Topbash ametupatia ukumbusho muhimu unaohusu ulazima wa kujiandaa na mauti. Kila kiumbe hai kita-kufa, hata yule mwenye mashaka makubwa zaidi nae atakufa. Lakini sio kila kiumbe kitakuwa kimetumia uhai wake kujiandaa na hatua ya mwisho, yaani pumzi ya mwisho. Mwandishi anatueleza juu ya hitajio la kuzipanga ili kwamba tupate kuzitakasa nyoyo zetu ili ziwe tayari kuyakabili mauti yetu kwa ukamilifu iwezekanavyo. Ni lazima tukusudie kuzikamilisha roho katika kipindi cha uhai wetu tukitumai kwamba hii ndio itakuwa hali yetu wakati tunapovuta pumzi yetu ya mwisho.

Ustadh Othman Nuri Topbash anatuletea hadithi, visa, na hekima za kimafunzo tunazoweza kuzitumia katika maisha yetu. Katika kutuonya dhidi ya kuridhika na kutokuwa na maamuzi, ametupa muongozo kutoka katika maisha ya wale waliojitalahidi kutunza imani zao. Wale waliowekeza katika matamanio yao kwa matokeo yaliyowatoa nje ya rehema.

Tunajifunza namna tunavyoweza kufanya kazi kufikia malengo ya kufa tukiwa kama waja wema, watifuli, na namna jambo hili linavyowezekana kwa njia ya kumpenda Mwenyezi Mungu. Tunajiumiza wenyewe kwa kumsahau Mwenyezi Mungu. Tunaweza kudhibiti matendo, tamaa na tabia zetu kwa kumkumbuka Mwenyezi Mungu (s.w).

Kwa maelezo mazuri, tunashauriwa kuhusu namna ya kuboresha hali zetu katika maisha haya katika kuijandaa na pumzi ya mwisho na akhera. Kwa kufanya matendo bora, kumcha Mwenyezi Mungu na nyoyo zilizojaa upendo kwa Allah (s.w), tunaweza kubadilisha hofu yetu ya mauti na kuwa subira ya mauti.

Mohamed M. Potea

2010/1431h

*Jiandae Kwa
Zumzi Yako Ya
Mwisho.*

*T*okea kipindi cha kuzalira kwetu mpaka tunapokusa, tunapita pembezoni mwa bara-bara hiyo bila kulitambua. Kila nukta katika muda tunazidi kuukaribia mwisho wetu.

JIANDAE KWA PUMZI YAKO YA MWISHO

Mwenyezi Mungu Mtukufu ameweka sifa ya uwepo wa milele kuwa yake peke yake. Ni kwa sababu hii kwamba vyote vilivyopo – isipokuwa Yeye Mtukufu - ni vyenye kufa. Allah Mtukufu anasema: “*Kila kili-choko juu yake kitatoweka*”. (Rahman 55: 26)

Uhalisia wa jambo hili utathibitishwa na kifo:

“*Kila nafsi itaonja mauti...*” (Anbiya 21:35)

Hivyo, siku zote binadamu wanatakiwa kuishi na ukweli huu. Vilevile Mwenyezi Mungu anasema ndani ya Qur'an:

**“*Na uchungu wa kutoka roho utamjia kwa haki.
Hayo ndiyo uliyokuwa ukiyakimbia*”** (Qaf, 50:19)

Kwa kuwa wanadamu wamewekwa hapa ulim-wenguni ili watahiniwe, lengo lao kuu linatakiwa liwe ni kupambana kutafuta nafasi peponi, nyumba ya amani na salama, kwa kupata radhi za Allah (s.w). Njia pekee ya kufikia hili ni kupata daraja iliyoelezwa ndani ya aya ifuatayo:

“Siku ambayo kwamba mali hayatofaa kitu wala wana. Isipo kuwa mwenye kumjia Mwenyezi Mungu na moyo safi.” (Shu’ra, 26:88-89)

Hilo linawezekana tu kwa kuinyenyekeza nafsi, na njia ya kweli ya kuinyenyekeza nafsi ya mwanadamu ni kujisalimisha, kutii na kutekeleza maelekezo yatokayo kwa Mwenyezi Mungu Mtukufu na Mtume wake (s.a.w). Katika kumfuata Mtume maana yake ni kuchukua mafundisho toka katika miaka 23 ya maisha ya utume wake, yaani maisha yake ya kiroho. Mwenyezi Mungu Mtukufu ameiteremsha Qur'an Tukufu kuititia kwa malaika wa ufunuo Jibril (a.s) moja kwa moja hadi kwenye moyo wa Mtume Muhammad (s.a.w). Hivyo, kwa maana nyingine, ibada zote za Mtume, maneno yake na tabia zake huitafsiri Qur'an Tukufu.

Chini ya msingi wa ukweli huu, ni wajibu kwetu sisi kumpenda Mtume Muhammad (s.a.w) zaidi ya tunavyopenda maisha yetu, mali zetu, familia zetu, na vyote vingine ikiwa tunataka tunufaike kutoekana na maisha yake ya kiroho. Upendo wake humpeleka mja katika upendo wa Allah (s.w) na kinyume chake. Kwa kujikurubisha kwa Allah (s.w), moyo wa mtu unatakiwa kufikia daraja ya juu kabisa ya upendo.

Hayo yaliyoelezwa ni hatua nzuri zaidi katika maandalizi ya pumzi yetu ya mwisho. Hii inamaanisha kwamba matokeo yanayopatikana katika pumzi zetu za mwisho yanategemea pumzi tulizokwishazivuta. Maandalizi ya pumzi ya mwisho huanza mapema,

kwani pumzi hiyo itakuwa nzuri kutokana na tunavyovuta hivi sasa. Waja wa kweli wa Allah (s.w) ambaao wanaendesha maisha yao kwa upendo na utii wa hali ya juu kwa Allah (s.w) na Mtume wake, huvuta pumzi yao ya mwisho vizuri kwa kutoa tamko la imani (*shahada*). Hao ni wale ambaao Mtume Muhammad (s.a.w) amewapa habari njema kwa kusema:

“Mwenye kushuhudia kuwa hapana apasae ku-abudiwa kwa haki ila Allah (s.w) na Muhammad ni Mtume wa Allah wakati anavuta pumzi yake ya mwisho ataingia peponi.....” (Hakim, Mustadrak, juzuuz 1. namba 503)

Kwa maneno mengine, yejote anaeishi maisha yake kwa *kalima-i tawhiid*¹ atapumua *kalimah* hiyo katika kinywa chake mwisho wa safari yake kuelekea kwa Allah. Hao ndio ambaao wameyaondosha nyoyoni mwao mapenzi ya ulimwengu na masanamu kwa kusema *laa* (hapana) kisha wakazijaza nyoyo hizo mapenzi ya Allah kwa kusema *illa* (ispokuwa).

Ni vema kufahamu kuwa ulimwengu huu ambaao umeumbwa kutokana na uweza wake Allah(s.w) ni makazi yetu ya muda ambayo yamepambwa na kila aina ya vivutio. Hakuna kilichopo ulimwenguni pasina sababu. Lengo la uwepo wa wanadamu hapa ulimwenguni ni kutafuta furaha katika maisha ya baadae (akhera). Ndio maana Mwenyezi Mungu anatuonya sisi waumini kwa kusema:

-
1. “*kalima-I tawhiid*” ni ushuhuda wa imani ya muislam, “*Laa ilaaha illallaah Muhammad rasuululla.*”

“Enyi mlion amini! Mcheni Mwenyezi Mungu kama ipasavyo kumcha; wala msife ila nanyi ni Waislamu.” (Al'imran, 3:102)

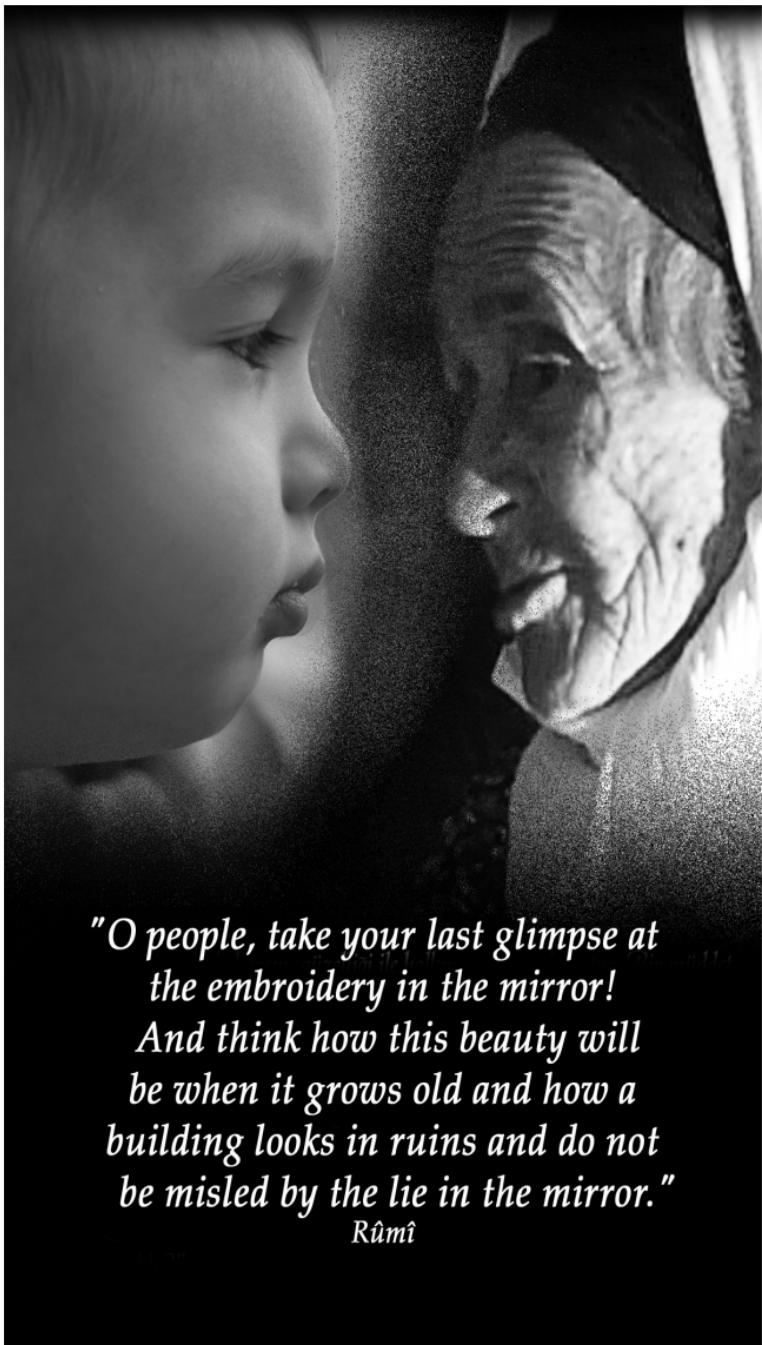
Mauti, ambayo sasa hivi au baadae kila kiumbe hai kitakumbana nayo ni kivuko cha mja kuelekea siku ya hukumu. Hatupaswi kusahau kwamba, sisi, tukubali tusikubali tunakabili ana na kifo mara nyingi usiku na mchana. Kifo siku zote huja kwa shambulio la kushukiza. Imam Jalaaluddin Ruumii amesema katika kitabu cha *Mathnawi*:

“Kila muda sehemu yako inaharibikakatika kila muda sehemu ya uhai wako inapungua.”

Kwa kila siku inayopita, je hatupigi hatua mbele zaidi na maisha haya yenye kukoma na kusogea kari-bu zaidi na kaburi? Je siku haziondolewi kutoka katika kalenda yetu ya maisha? kama tunajifanya vipofu dhidi ya mkondo wa mto huu, Ruumii anatuonya:

“Ewe mwanadamu, jiangalie kwa mara ya mwisho katika kujisifu kwenye kioo! Na fikiria vipi huu uzuri utakuwa pindi utapozeeka, na vipi majengo yatakavyoonekana katika maangamizi na usipotoke na uwongo wa kioo.”

Pumzi yetu ya mwisho ni siri ya Mungu iliyozungukwa na hekma zisizohesabika. Muda wa mauti yetu ambayo ni uhalisia wa maisha yetu ya baadae, Mungu pekee ndiye aujuaye.

*"O people, take your last glimpse at
the embroidery in the mirror!
And think how this beauty will
be when it grows old and how a
building looks in ruins and do not
be misled by the lie in the mirror."*

Rûmî

Kwa hakika, binadamu wanakabiliana na uwezekano wa kifo kila siku ya maisha yao. Maradhi, matukio yasiyotarajiwa na huzuni ni vitu halisi wanavyokutana navyo, lakini watu wengi kutokana na madhaifu yao hawapo makini na hatari hizi za kila siku. Je hali hii haionyeshi uzuri wa njia iliyopo katika ulimwengu huu na ujao?

Kwahiyoo, binadamu ni lazima atafakari maana za aya zilizotajwa hapo nyuma na kuishi kwa kuzifuata muda wote. Wanatakiwa kutafakari kabla muda haujakimbia kwani hawatokuwa na nafasi nyingine huko Akhera. Ingawa mwanadamu anatakiwa kuwa makini na ukweli huu, wengi huendelea kutokuwa wasikivu, wakipoteza wakati wao. Wengi wa wanadamu hushuhudia siku zinavyopita katika hali ya ganzi kama miamba ambayo haipati chochote kutokana na matone ya mvua.....

Kwa hakika, tokea siku ya kuzaliwa kwetu hadi tunapokufa tunapita katika njia hii pasina kutambua. Kila nukta ya wakati tunasogea karibu zaidi ya mwisho wetu. Hili limefanuliwa vizuri zaidi katika aya ifuatayo;

“Na tunayemzeesha tunamrudisha nyuma katika umbo. Basi je! Hawazingatii?” (Yaasin, 36:68)

Katika soko la Ukaz, Kus bin Saaidah, mchamangu aliyeishi kabla ya zama za Mtume Muhammad (s.a.w) na ambaye alikuwa amewapatia watu wake habari nzuri ya kufika kwake, siku moja alitoa hotu-

ba ambayo, katika kufikiria yaliyopita, ni kama tafsiri ya aya ziliotajwa hapo nyuma. Alielezea mazingira ya maisha haya yenye kukoma kwa namna nzuri ifuatayo:

“Ewe mwanadamu! Njoo, sikiliza na chukua taha-dhari! kila kiumbe hai kitakufa, ye yote ataekufa ataoza, mvua inanyesha na majani yanakuwa. Watoto wanazaliwa na kuchukua nafasi za wazazi wao, kisha wote watazoza na kuharibika. Ni myororo wa matukio, yote hufuatana moja baada ya lingine....”

Maisha yetu yanapotumika, na tunapopumua pumzi zetu za mwisho tutagundua kuwa aidha tuna nafasi ya kuaga wote waliopo ulimwenguni au hatuna. Lakini kwa wale waliojitoa kwa dhati na wakawa katika upendo wa Mwenyezi Mungu, kifo hakitakuwa kibaya kwao; badala yake itakuwa ni ufufuo wenye baraka na wataletwa kama wapo katika usiku wa harusi. Hii ndio sababu kwamba tuna lazima ya kuelewa siri ya usemi usemao: “*kufa kabla kifo hakijakufikia*”. Siri hii inafanuliwa katika maneno ya Ruumii anaposema: “*kufa ili ufufuliwe*”. Wakati mmoja Ali (r.a) alisema: “*watu wamelala na huzinduka wakati wa mauti.....*” Hivyo, ni lazima tufahamu kuwa maisha ya kweli sio kuishi kwa roho ya kikatili, bali kuishi kulingana na nyoyo zetu nzuri zilizobarikiwa na Mwenyezi Mungu (s.w) na ambazo hazitawaliwi na matamanio yetu au anasa za ulimwengu.

Aina mbaya zaidi ya kifo ni kufa pasi na kumtambua Mwenyezi Mungu (s.w), ukiwa umenyimwa radhi

Zake. Hii ndio sababu waumini lazima wawe na ufa-hamu wa vipi wanaishi na vipi watakuwa. Wanatakiwa kujifunza wenyewe kubadilisha imani zao kuelekea katika ukamilifu wa imani (*ihsan*). Hakuna yejote - ukiondoa Mitume (a.s) - ambae amepewa dhamana ya vipi atakufa au kufufuliwa, hivyo katika aya ifuatayo ambapo Nabii Yussuf (a.s) alitafuta kimbilio kwa Mwenyezi Mungu (s.w), kuna ujumbe muhimu sana kwa ajili yetu:

"..... Ewe Muumba wa mbingu na ardhi! Wewe ndiye Mlinzi wangu katika dunia na Akhera. Nifishe hali ya kuwa ni Muislamu na nichanganyishe na watendao mema." (Yusuf, 12:101)

Hivyo, mioyo ya waumini ni lazima iwe katika maeneo yaliyo kati ya woga na matumaini. Kwa tahad-hari hii na moyo laini, binadamu siku zote anatakiwa kutumia uhai wake akishughulishwa na jinsi atakavy-ovuta pumzi yake ya mwisho.

Ishara ya kwanza na ya uhakika ya hali ya siku ya hukumu hujidhihirisha kutokana na namna utavyopu-mua pumzi yako ya mwisho hapa duniani. Qur'an Tukufu, muongozo wetu kuelekea kwenye wokovu, hutupatia mifano mingi ya waumini wakiwa katika vitanda vyao vya mauti - waumini ambao wamejita-hidi kuitafuta salama ya milele – kwa kutupa picha ya malipo yao. Baada ya Nabii Musa (a.s) kufanya muuji-za usiokanushika, wachawi wa Firauni walisema:

“....*Tumemuamini Mola Mlezi wa viumbe vyote, Mola Mlezi wa Musa na Haarun.*” (A’raf, 7:121-122)

Kwa haraka sana walijisalimisha na wakabarikiwa kwa imani. Lakini Firauni asie na busara alikasirika na akajiona anao uwezo wa kutawala roho zao kwa nguvu zake, aliwatisha kwa kuwaambia:

“.....*Mmamuamini kabla sijakupeni idhini? Hizi ni njama mlizopanga mjini mpate kuwatoa wenyewe. Lakini karibu mtajua! Lazima nitaikata mikono yenu na miguu yenu mbali mbali. Kisha nitakutundikeni misalabani.*” (A’raf, 7:123-124)

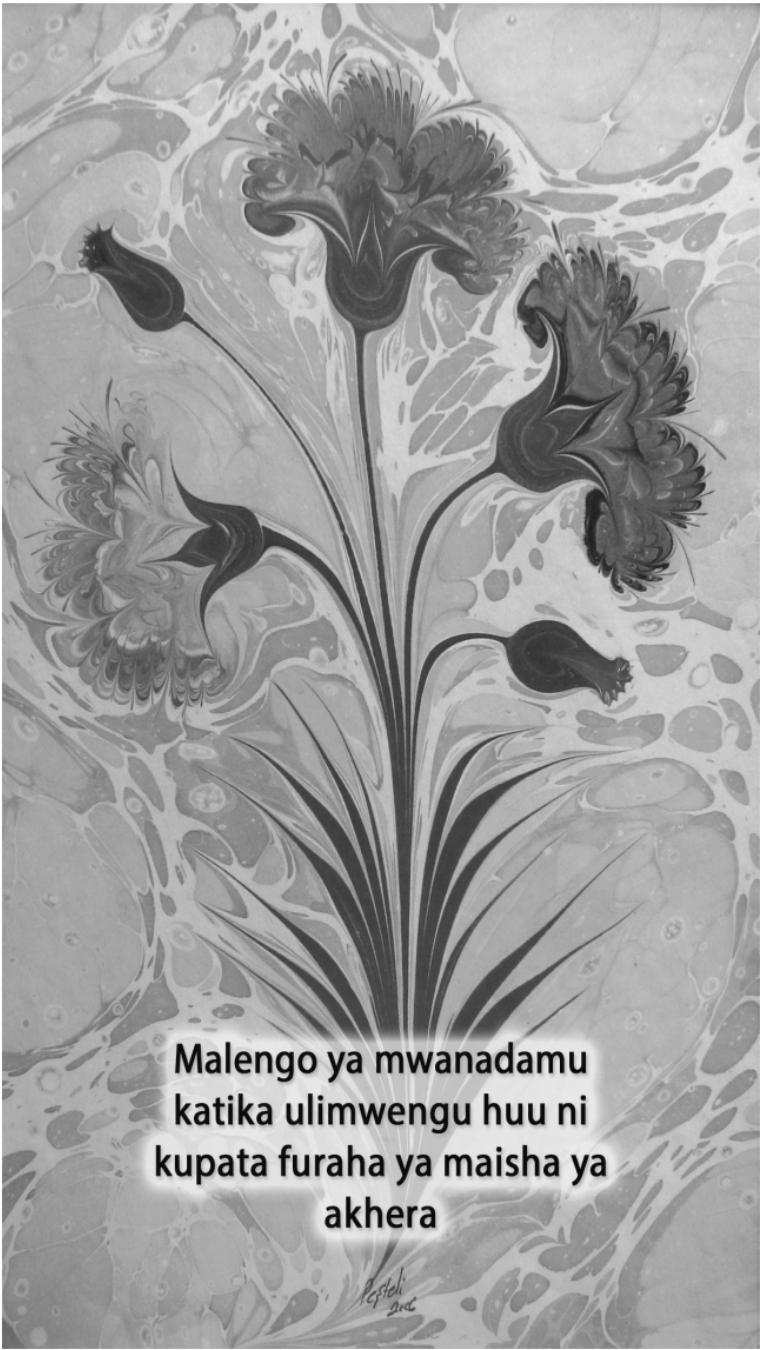
Wachawi hao katika kuonesha hisia kali za furaha ya imani, walijibu:

“....*Sisi ni wenyе kurejea kwa Mola wetu Mlezi.*” (A’raf, 7:125)

Kwa nguvu ya imani, walismama dhidi ya Firauni. Mfano mzuri ulioje wa simulizi yao: Hata wakati walipokabiliwa na ghadhabu za Firauni, hawakuomba kuokolewa na ghadhabu hiyo, badala yake walizidi kushughulika na jinsi watakavyokufa wakiwa waumini. Walisema, huku wakitafuta kimbilio kwa Mwenyezi Mungu (s.w.t):

“*Ewe Mola Mlezi wetu! Tumiminie uvumilivu na utufishe hali ni Waislamu (wanaotii amri zako*” (A’raf, 7: 126)

Thamani waliyoitoa kwa ajili ya imani yao ni kumatwa mikono na miguu yao, wakaelekea kwa Muumba wao wakiwa kama mashahidi na rafiki zake.

**Malengo ya mwanadamu
katika ulimwengu huu ni
kupata furaha ya maisha ya
akhera**

*Pepstoli
2006*

Vilevile, madhalimu katika kisa cha *as-habul-ukhduud*² walidhani kuwa waumini hao walikuwa wakifanya kosa walipotangaza kumuamini Mwenyezi Mungu, hivyo wakawatupa katika mahandaki ya moto. Lakini waumini hao wa kweli hawakuiacha imani yao, wakakiendea kifo kwa ushujaa kwa ajili ya kumuamini Mwenyezi Mungu Mtukufu. Kwa hakika, wale wanaomuogopa Mwenyezi Mungu kwa dhati hawaogopi kitu kingine chochote.

Habib Najjar wa *As-habul-Qaria*³ alipigwa mawe mpaka kifo kwa sababu ya imani yake. Lakini mapazia ya ulimwengu huu yalipokuwa yakifungwa kwa ajili yake wakati wa pumzi yake ya mwisho, madirisha ya ulimwengu wa akhera yakafunguliwa na akaonyeshwa radhi za Mola wake ambazo amezipata. Akihuzunishwa na upofu wa watu wake alisema:

“Laiti kuwa watu wangu wangelijua!” (Yaasin, 36: 26)

Alijaaliwa furaha ya milele huko Akhera kwa sababu ya kupigwa mawe mpaka kifo katika ulimwengu huu wa mpito.

Katika zama za mwanzo za Ukristo, Warumi, wakishirikiana na Wagiriki na Washirikina, waliwaua waumini kwa kuwapeleka midomoni mwa simba wakatili. Wakati wakiwa katika pango la simba, fikra za waumini hao hazikuwa juu ya kuendelea kuishi,

-
2. *Ashaab-I Ukhduud*, Watu wa mahandaki waliozungumziwa katika sura ya 85 ndani ya Qur'an.
 3. *Ashaab-I Qaria*, Watu wa mji, waliotajwa katika sura ya 36 ya Qur'an.

badala yake walikuwa wakipambana kulinda imani yao. Walivumilia mateso hayo kwa sababu walikuwa wamechagua thawabu za Mwenyezi Mungu Mwenye Rehma.

Bila shaka, haya yote ni malipo kwa wale wanaotambua kuwa siku zote wanatakiwa kushikamana na Mwenyezi Mungu Mtukufu. Hivyo kushikamana na Mwenyezi Mungu Mtukufu ndio kilele cha kuwa mtumwa wake.

Imenukuliwa kuwa siku moja, sheikh Shibli ali-kuwa amekaa mkutanoni wakati mhubiri mmoja al-ipokuwa akihutubia kuhusiana na siku ya hukumu. Akielekea mwisho wa hotuba yake mhubiri huyo akazungumzia maswali watayoulizwa walio ndani ya makaburi:

“Wapi uliitumia taaluma? Wapi ultumia mali zako? Uliswali? Je ulisikiliza juu ya yaliyoruhusiwa (halali) na yaliyokatazwa(haram)?

Mhubiri huyo akaendelea na aina hiyo ya maswali. Alitaja mambo mengi sana yasiyo na umuhimu kiasi kwamba, ili kumrejesha kwenye nukta kuu, Sheikh Shibli, alimuita Imam “Ewe Imam! Mwenyezi Mungu hatouliza maswali yote hayo. Bali, atauliza “Ewe mja wangu! Mimi nilikuwa nawe, wewe ulikuwa pamoja na nani?”. Hivyo, tunaona kwamba jinsi tunavyozitendea nafsi zetu ndio kielelezo cha kuonyesha kinachotufanya tujitambue kuwa tumeshikamana na Mwenyezi Mungu, na hivyo hatutopoteza bure pumzi zetu zenye

kikomo ambazo tumepewa. Hii imeelezwa katika mistari mizuri ya shairi lifuatalo:

“Imepotea, sasa tumelewa

Saa moja ambayo tumeitumia bila wewe.....”

Siku moja Mtume Muhammad (s.a.w) alimshika 'Abdullah Ibn 'Umar mabegani akamwambia:

“Ishi katika ulimwengu huu kana kwamba ni mgeni au mpita njia.” (Bukhari, Riqaq, Namba 5)

Ni kwa ajili hiyo kwamba Abdallah bin Umar (r.a) alikuwa akitoa ushauri ufuatao katika hotuba zake:

Watu wamelala na wakati wa mauti yao huamka

Imam Ali

“Ikiwa utafika jioni, usitarajie kuwa hai hadi asubuhi, na ikiwa utakuwa hai hadi asubuhi basi usitarajie kuwa utakuwa hai hadi jioni, na chukua tahadhari au (fanya) maandalizi kutoka katika uzima wako kwa ajili ya maradhi yako, na chukua katika uhai wako kwa ajili ya umauti wako.” (Bukhari, Riqaq, namba 3)

Maneno haya ambayo yanaonesha ukomo wa maisha, yanatuongoza katika maisha ya kweli.

Mtume wa mwenyezi Mungu (s.a.w) ameonesha hisia kama hiyo katika moja ya maombi yake:

“Ewe Mwenyezi Mungu! Hakuna uhai wenye thamani isipokuwa uhai wa akhera.....” (Bukhari, Riqaq, namba 2).

Maisha ya maswahaba, ambao waliduelewa ukweli huu katika namna iliyo bora, ni mifano kamili ya hekima na busara. Kabla ya kuuawa kishahidi, Khubaib alikuwa na ombi moja tu: kupeleka salamu zake kwa Mtume Muhammad (s.a.w). Kwa huzuni aligeuza macho yake kuelekea mawinguni na kutafuta kimbilio kwa Mwenyezi Mungu, akasema:

“Ewe Mwenyezi Mungu! Hakuna yejote hapa wa kuchukua salamu zangu kupeleka kwa mtume wa Mwenyezi Mungu (s.a.w), tafadhali chukua salamu zangu kumfikishia!” Wakati huo Mtume Muhammad (s.a.w) alikuwa Madina amekaa na maswahaba zake akasema: *“Wa’layhis salaam”* (na salamu ziwe juu yake vilevile). Waliposikia maswahaba maneno haya, walishangaa na kumuuliza Mtume (s.a.w): *“Ewe mtume wa Allah! Ni salaam ya nani hiyo uliyoijibu”*. Akajibu: *“ni salamu za ndugu yenu Khubayb”*⁴.

Mtume (s.a.w) akimuelezea Khubayb kama shahidi wa kipekee alisema: *“Yeye ni jirani yangu peponi”*.

Mfano mwingine wa aina hii ya upendo na shauku ni pale vilipomalizika vita vya ‘Uhud. Mtume (s.a.w) alitoa amri ya kwamba majeruhi na mashahidi wote wahisabiwe, lakini hasa aliguswa na Sa’d ibn al-Rabii. Mtume (s.a.w) alimtuma mmoja mionganoni mwa masahaba zake katika uwanja wa vita kutafuta kama kuna habari yoyote kumhusu. Yule sahaba alii-ta na kumtafuta Sa’d kila pahala, lakini hakumpata.

4. Tazama: Bukhaarii, Maghaazii, 10; Waaqidii, Maghaazi, 280-81.

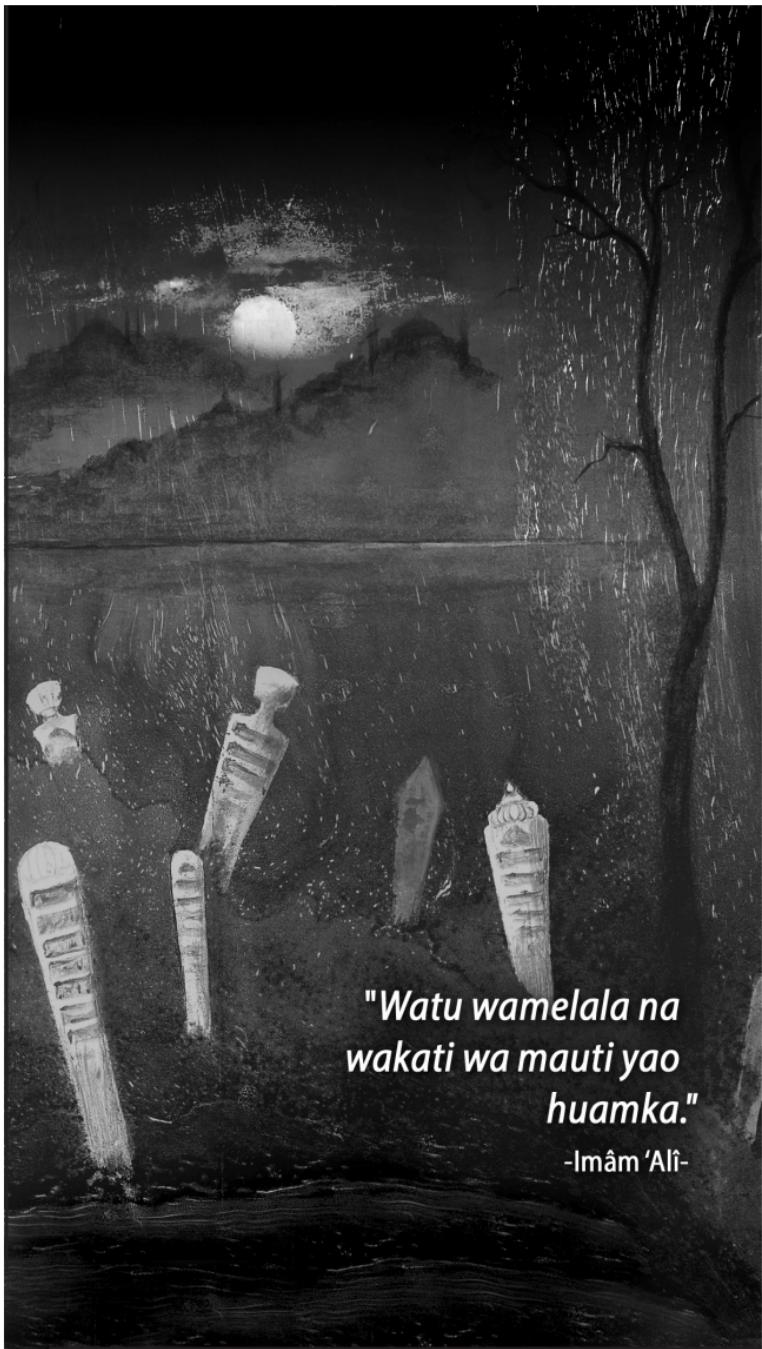
Mwishowe, pasi na kutegemea, alipaza sauti kuelekea majeruhi na mashahidi: “*Ewe Sa'd! Mtume amenituma mimi kukutafuta kama ni mionganini mwa majeruhi au mashahidi*”. Kusikia kwamba Mtume (s.a.w) aliguswa naye, Sa'd alikusanya nguvu zake zote na kusema kwa sauti yenye unyonge: “*Nipo mionganini mwa mashahidi*” Ni kana kwamba alikuwa akitoa ushuhuda wa mandhari ya maisha ya baadae. Sahaba alimkimbilia Sa'd. Alikuwa amejeruhiwa vibaya. Kwa sauti hafifu, alitamka maneno mazito yafuatayo: “*Naapa kwa jina la Mwenyezi Mungu, kama utaruhusu madhara yoyote kumtokea Mtume wakati macho yako bado yana nguvu ya kusogea, hautakuwa na msamaha kwa Mwenyezi Mungu*”.⁵ Maneno haya Sa'd hasa yalikuwa kama usia kwa Waislamu wote, pia yalikuwa kama maneno yake ya kuuaga ulimwengu huu wenye kukoma.

Simulizi ifuatayo ya Huzayfa (r.a) ni muhimu kwa kuwa inaonesha utukufu na ukuu wa tabia za maswahaba nyakati zao za mwisho:

“Ilikuwa wakati wa vita vya Yarmuk. Mapambano yalipokuwa yamepungua, baadhi ya Waislamu walikuwa wamejeruhiwa kwa mikuki na mishale na walikuwa katika nyakati za mwisho wa uhai wao. Kitu kili-chonipa nguvu na kuanza kumtafuta binamu yangu.

Baada ya kutembea kati ya majeruhi nilimpata. Alikuwa katika dimbwi la damu, alishindwa kuонгеа. Alijaribu kuwasiliana kwa kutumia macho yake, nikamuonesha maji na kumuuliza:

5. Tazama: Ibn 'Abd al-Barr, *Isti'ab*, vol.II, 590.

*"Watū wamelala na
wakati wa mauti yao
huamka."*

-Imām 'Alī-

“Ungependa kunywa maji?”

Ni dhahiri alihitaji, midomo yake ilikuwa imekauka kwa kiu, lakini hakuwa na nguvu ya kujibu. Ilikuwa kana kwamba anajaribu kunielezea maumivu anayoyapata kwa kuniashiria kwa macho. Nilipotaka kumpatia maji, sauti ya Ikrima ilisikika kutokea katikati ya majeruhi: “*Maji! Maji! Tafadhali ye yote anipe maji japo kidogo!*” Kusikia hilo binamu yangu Haarith aliniashiria kwa macho yake kwamba nipeleke maji kwa Ikrima.

Nilikatisha katikati ya mashahidi nikamfikia Ikrima. Nilipokuwa katika harakati ya kumpatia maji mara tukasikia sauti ya ‘Iyash: “*nipatie maji japo tone, kwa ajili ya upendo wa Allah, tone la maji!*” kusikia hilo Ikrima aliniambia peleka maji kwa ‘Iyash, kama ambavyo Harith kabla yake hakupata nafasi ya kunywa maji japo kidogo. Nilipokatisha katikati ya majeruhi kumuwahi Iyash nilisikia maneno yake ya mwisho:

“Ewe Allah! Katu hatukurudi nyuma katika kuutoa kafara uhai wetu kwa ajili ya imani. Tupati heshima ya kufa shahidi na utusamehe madhambi yetu”. Ilikuwa dhahiri kwamba alikufa shahidi. Aliyaona maji, lakini hakuwa na muda wa kuyanya.....alimalizia kutamka *kalima-I tawhiid*. Nilimkimbilia Ikrima ili nimpe maji, hapo nikagundua kwamba ye ye vilevile amebarikiwa kifo cha kishahidi! Niliwaza kuwa angalau naweza kurudi kwa binamu yangu Harith. Nilikimbia haraka sana, pasi na kutarajia nikakuta tayari ameshaisalim-

isha roho yake.....Bahati mbaya maji yalikuwa bado yamejaa licha ya viu nya mashahidi hawa watatu.”⁶

Huzayfa (r.a) alielezea hali yake ya kiroho aliyokuwa nayo wakati huo Kwa kusema:

“Nimeshuhudia matukio mengi sana katika mai-sha yangu, lakini sikuwahi kutiwa moyo kama nilipoku-wa hapo. Ingawa hakukuwa na ndugu yangu yeyote wa damu kati ya watu hawa, upendo, huruma na kutokujiali waliyoonesha kwa kila mmoja iliongeza mshangao wangu kwao na kuacha fikra nzito katika kumbukumbu zangu.....”

Ninamuomba Mwenyezi Mungu (s.w) atubariki sote kwa vifo ambavyo vitatokea tukiwa katika hali ya imani na kutamka *kalima-I tawhiid* katika pumzi zetu za mwisho na iwe ni mwanzo wa muungano wa milele wa waumini.

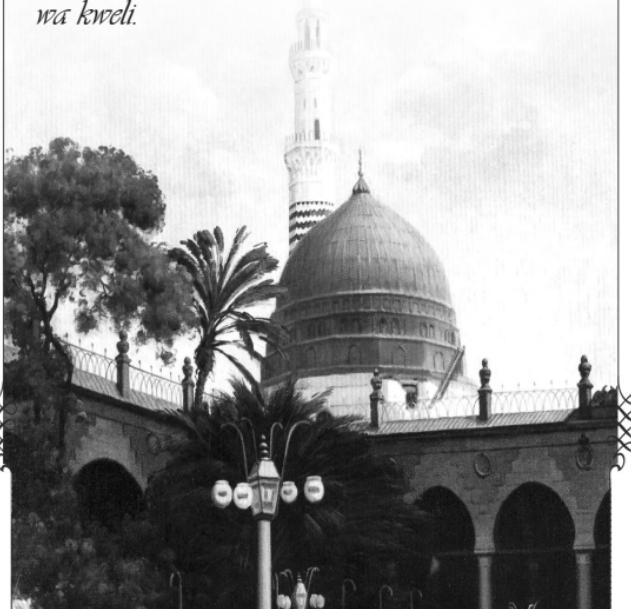
Aamiin.

6. Tazama: Haakim, al-Mustadrak, vol.III, 270.

Kumkumbuka Mwenyezi Mungu

Mume Muhammad aliacha nyuma
yake kumbukumbu za hali ya juu
katika kipindi cha uhai wake zilizotokana na
upendo wake na huruma yake kwa ajili ya Al-
lah, na alihamishwa kutoka katika ulimwengu
huu wenyewe kukoma kuelekea katika ulimwengu
wa kweli.

KUMKUMBUKA MWENYEZI MUNGU

Ili kuondoka katika ulimwengu huu kama waumini wa kweli, tunatakiwa kuzitayarisha pumzi zetu zenye kikomo katika ulimwengu huu wa muda kwa ajili ya pumzi yetu ya mwisho. Ili kupata furaha ya akhera ni muhimu kutumia uhai wetu hapa ulimwenguni kwa kutenda yaliyo mema, kuonesha huruma na kufuata njia sahihi ya Uislamu. Hadithi ifutayo inatueleza:

“Mtu hufa kulingana na vile alivyoishi, na hufufuka kulingana na vile alivyokufa.” (Munawi, Fayd al-Qadir, sharh jami ‘al-saghiir, juzuuv; ukurasa 669).

Lengo zuri ni kupiga hatua ya mwisho kuelekea Kwa Mwenyezi Mungu kwa amani, utambuzi, hisia ya kutosheka, na furaha wakati wa kuvuta pumzi yetu ya mwisho. Hakika kuna wale ambao katika nyakati za mwisho za uhai wao hawatopata kitu zaidi ya jinamizi.

Lengo letu vilevile ni kuwa katika hali ya kusema kwa furaha, “*Nakuja kwako Mola wangu!*” Tumuombe Mwenyezi Mungu atujaalie uwezo wa kutamka maneno haya. Aamiin.

Vyovoyote nafsi itakavyoshughulishwa katika

ulimwengu huu, itaendelea kuwa hivyo hadi kifo. Hata hivyo: Ingawa waumini wanatumia uhai wao kufanya matendo mema ili mwisho uwakute katika hali ya imani, hawatakiwi kujidai kuwa watapata rehma za Mwenyezi Mungu (s.w). Vivyohivyo, mtu ambaye ametenda dhambi na akaishi maisha duni hatakiwi kupo-teza matumaini ya kupata rehma za Mwenyezi Mungu. Hii ni kwa sababu jinsi tutakavyomalizia pumzi zetu za mwisho ni siri ya Mwenyezi Mungu.

Ndani ya Qur'an Tukufu kuna mifano mingi ya wale waliojibidiisha kuhifadhi imani zao kwa ajili ya mauti yao kwa kutenda mema katika maisha yao, na kuna wale waliochagua kuwa wafungwa wa matamano yao na hatimaye wakaangukia katika kufuru.

Kuna watu wenye maarifa ambaao badala ya kutumia taaluma zao kwa wema, walichagua kufuata matamano yao. Mfano ni Ibilisi, Qaruni, Bal'am bin Bawra na sahaba wa Mtume (s.a.w) aitwae Tha'laba na wote waliohadaika na hadaa za ulimwengu huu.

Kama sote tunavyofahamu, Ibilisi alikuwa ametukuzwa na Mtume (s.w), lakini kutockana na kiburi chake, hakuweza kuona utukufu, uwezo na rehma za Mwenyezi Mungu na matokeo yake akajiona ni mtukufu kuliko Adam (a.s). Alihadaika kwa kudhani kuwa alikuwa na vyote, heshima na ukuu, akapinga amri ya Mwenyezi Mungu (s.w). Mwishowe, kutockana na kiburi na ukaidi wake alifanywa kuwa adui wa milele.

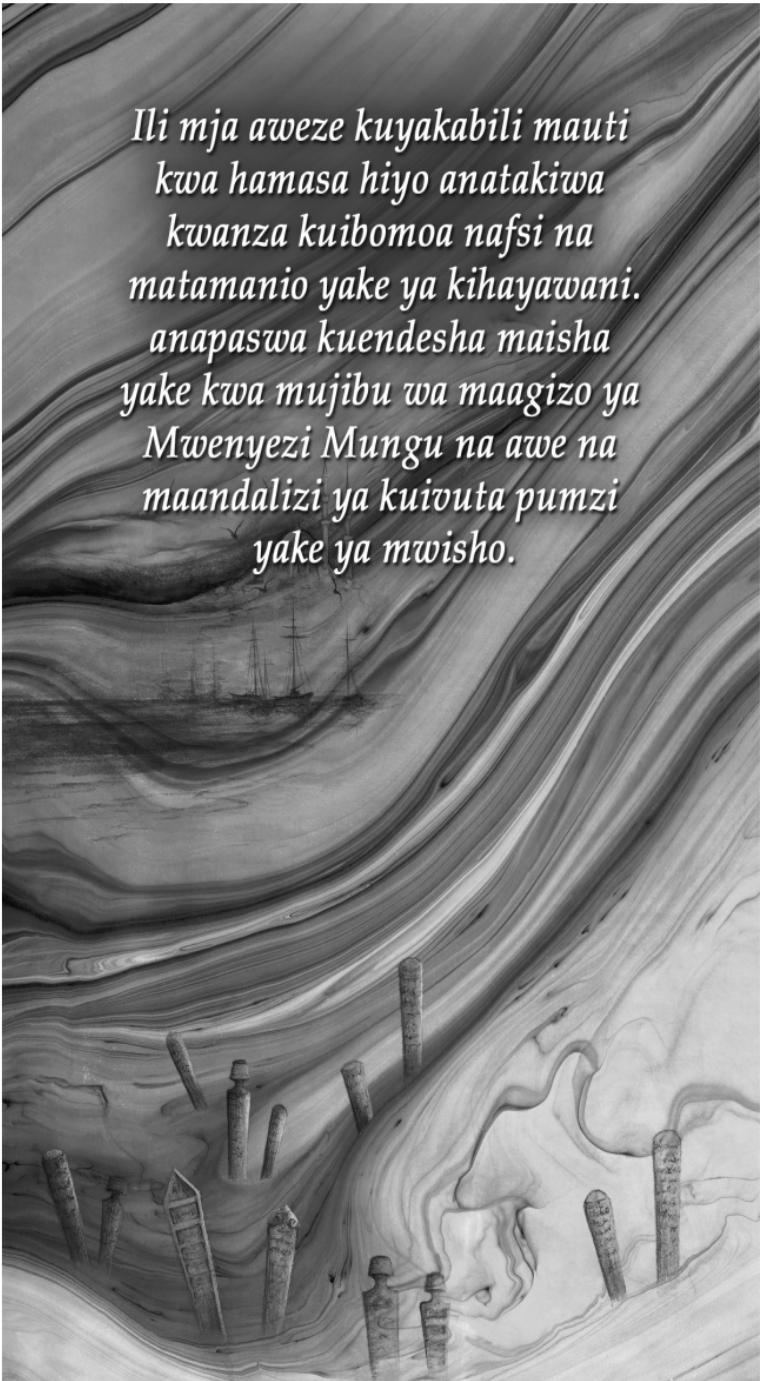
Qaruni alikuwa masikini lakini mwema. Baa-da ya Nabii Musa (a.s) ye ye ndiye alikuwa mfasiri mkubwa wa Taurati. Kutokana na dua ya Musa (a.s) alizawadiwa siri ya elimu ya Kemia. Lakini baadae alitekwa na matamanio yake na moyo wake ukaf-unikwa na anasa za ulimwengu. Alikuja kuwa mk-wasi sana kiasi kwamba hata kundi la watu wenye nguvu na misuli mikubwa hawakuweza kubeba funguo za hazina yake. Wakati Nabii Musa alipom-taka kutoa Zakat, Qarun alipata ujasiri wa kuhoji, “*Unatafuta mali ninayoimiliki?*” Kwa hivyo, mali yake ilikuwa ndio sababu ya uharibifu na ufidhuli.

Qarun pia alikuwa na wivu kwa hali ya kiro-ho dhidi ya Musa na Harun (a.s). Maudhi yake na husda vilizidi kiasi alifikia hatua ya kumkashifu Musa kwa kumtuhumu kwa ubaya. Matokeo yake, Qarun alizikwa pamoja na mali zake alizokuwa akijivunia. Alimsahau mmiliki wa kweli wa mali hizo na kuanguka katika upendo wa kuimiliki dunia na wadhifa, hii ni hatari kubwa inayosab-bishwa na kutokusikia.

Bal'am bin Bawra alikuwa ni mja mwema na mfanya miujiza ambaye alijaaliwa ufahamu wa jina kuu lenye nguvu la Mwenyezi Mungu, *Ism-I Azam*.

Alifahamika mbele ya Waisraeli kama msomi na mtakatifu. Lakini Bal'am baadae alihiaribu hali yake ya kiroho kwa kuwa mtumwa wa tamaa zake za kimwili. Kadha hii imenukuliwa katika Qur'an Tukufu:

*Ili mja aweze kuyakabili mauti
kwa hamasa hiyo anatakiwa
kwanza kuibomoa nafsi na
matamanio yake ya kihayawani.
anapaswa kuendesha maisha
yake kwa mujibu wa maagizo ya
Mwenyezi Mungu na awe na
maandalizi ya kuivuta pumzi
yake ya mwisho.*

“Na wasomee khabari za yule ambaye tulimpa Ishara zetu, naye akajivua nazo. Na Shet’ani akamuandama, akawa mionganini mwa walio potea. Na tungelitaka tungeli mtukuza kwa hizo Ishara, lakini ye ye aliushikilia ulimwengu na akafuata pumbao lake. Basi mfano wake ni mfano wa mbwa. Ukimhujumu hu-pumua na kutoa ulimi na ukimwacha pia hupumua na kutoa ulimi. Huo ni mfano wa kaumu wanao zikanusha Ishara zetu. Basi simulia hadithi, huenda wakatafakari.”

(Araf, 7:175-176)

Mfano mwengine wa ambae wakati akiishi mai-sha ya utukufu alilaghaiwa na kuharibika kwa hadaa za ulimwengu, ambae aliibadilisha furaha yake ya milele kuwa majuto ya milele ni Tha’laba. Alitumia muda wake ndani ya msikiti pamoja na Mtume (s.a.w) akisikiliza mwanzo wa hotuba lakini zama alipoku-ja kuwa na mali athari ya Tha’laba katika mapenzi ya dunia ikaongezeka hadi kufika kujitenga na jamii. Aki-jiuia wajibu wake wa kutoa zaka, alipatwa na mwisho wenye kusikitisha mno. Baadae alijuta kutosikiliza maneno ya Mtume (s.a.w), na alipogundua kwamba muda wake ulikuwa umefikia ukingoni, alijaribu kwa uchungu kutaka msamaha wa Mtume wa Allah ikawa ni kazi bure. Katika nyakati zake za mwisho maneno ya Mtume (s.a.w) yalijirudia katika masikio yake: “Ewe Tha’laba, kwako kujituka za kwa mali ndogo ni bora mno kuliko kumiliki mali kubwa ambayo huna.”⁷

7. Tazama, Tabarii, Tafsiir, XIV, 370-72; Ibn Kathiir, Tafsiir, II, 388.

Mfano utokanao na maisha ya Sufyan al-Thawri, mmoja wa wasomi wakubwa katika historia ya Sheria ya Kiislam na Usufi, unafaa kutajwa. Sufyan al-Thawri alionekana mkubwa kuliko umri wake. Wale ambao wangemuuliza sababu ya jambo hilo angewaeleza: “*Nilikuwa na mwalimu aliyeikuwa akinifundisha mimi. Al-ipokuwa akivuta pumzi yake ya mwisho hakuweza kutamka kalima-I tawhiid, ingawa nilimsihi sana kufanya hivyo. Kushuhudia hili ndio kumenizeesha mimi.*”

Wakati wa kufikwa na mauti ni suala lililofichikana. Kuna wale watakaoongozwa kwenye njia sahihi mwishoni mwa uhai wao, kama ilivyokuwa kwa wa-chawi wa Firauni; pia kuna wale ambao wameishi katika uchamungu lakini wakaufunga ukurasa wa mwisho wa maisha yao katika hali ya kusikitisha na kukatisha tamaa, kama Qarun na Bal'am bin Bawra. Kwa hiyo, vyovoyote itavyokuwa kubwa hali ya kiroho, utukufu na cheo cha mja, muda wote nafsi na Shetani vinasubiri muda mzuri wa kumvamia. Si muda mrefu watapata nafasi, watajaribu kusababisha miguu ya mja kuteleza kutoka katika njia iliyonyooka. Shetani, kama inavyolezwa ndani ya Qur'an Tukufu, alisema kumuambia Mwenyezi Mungu:

“*Kwa kuwa umenihukumia upotofu, basi nitawavizia katika Njia yako Iliyo Nyooka*” (Araf, 7:16)

Aliomba aendelee kuwepo hadi siku ya hukumu. Mwenyezi Mungu (swt) alimpa muda huo shetani. Shetani aliapa kwamba ni wale waumini madhubuti

pekee wataoepuka vishawishi vyake: “*Isipo kuwa wale waja wako mionganini mwao walioiteuliwa.*” (Sad, 38:83)

Hakuna mwanadamu aliye salama kutokana na hatari ya kupoteza imani yake ispokuwa awe mtume. Hii ndio sababu kwamba waumini wote wanatakiwa kufanya jitihada za hali ya juu kutumia vizuri neema wanazopewa. Njia pekee ya kuokoka katika hofu ya kifo ni kujitahidi kuishi kiuchamungu. Wale ambao wamejiandaa na kifo wataona kifo kama nafasi ya kuwakutanisha na kipenzi chao badala ya kitu chenye kutisha. Hawa ni waumini waliobarikiwa ambao wamepata amani wakati wa kufa. Wale waliotumia uhai wao kwa upofu na wakaharibu maisha yao ya akhera hawatoweza kuokoka kutokana na maudhi, dhoruba na vitisho vya mauti.

Rumi amelieleza vizuri jambo hili:

“*Ewe mwanangu! Kifo cha kila mmoja kitakuwa sawa na ubora wa mtu yule: kifo ni adui kwa wale wanaochukia fikra za mauti bila kukumbuka kwamba ni kiunganishi cha mja na Allah (s.w), na yule ambaye anaona kifo ni adui, utakuta ni rafiki wa yule anayeona kifo ni rafiki.*

“*Ewe nafsi inayokimbia mauti! Kwa kweli hofu yako ya kufa katika mbio hizo ni woga wako tu.*

“*Kwa sababu kile unachokiona katika kioo cha kifo ni uso wako mwenyewe muovu, sio uso wa kifo. Roho yako ni kama mti na kifo ni kama jani. Kila jani huto-kana na asili ya mti husika.*”

Kama mja ataishinda nafsi yake, kama ataingiza upendo wa Mwenyezi Mungu katika moyo wake, kama ataipata siri ya “*kufa kabla ya kuwasili kwa kifo*”, hapo kifo kitaonekana kuwa ni hatua ya kwanza na ya muhimu kuelekea katika maisha ya milele kukutana na Mwenyezi Mungu Mtukufu. Hivyo kifo, ambacho ni sababu ya hofu kubwa kwa wengi kinabadilika na kuwa furaha ya kukutana na *Rafiq-I A'la*, (rafiki wa juu).

Dakika za mwisho za Mtume Muhammad (s.a.w) kilikuwa kipindi cha furaha kubwa ambacho alikuwa akisubiri kukutana na kipenzi chake. Tangu alipoishi maisha yake yote katika utii kwa Mwenyezi Mungu, siku chache kabla ya kifo chake ilikuwa ni kama usiku wa ndoa au harusi. Kulingana na maelezo ya bibi 'Aisha na 'Ali (r.a), kila siku katika siku tatu za mwisho kabla ya kifo cha Mtume (s.a.w), Mwenyezi Mungu alimtuma malaika wa ufunuo, Jibril (a.s) kuja kumtembelea. Katika siku ya mwisho, Malaika Jibril akiwa pamoja na Malaika wa Kifo, Izrail, alikuja kwa Mtume (s.a.w) na kumwambia: “*Ewe Mtume wa Allah, malaika wa mauti anaomba ruhusa ya kuingia, hakuwahi kuomba idhini kwa mwanadamu yeyote! Na hatoomba ruhusa kwa mwanadamu yeyote baada yako! Tafadhali mpatie idhini yako!*”

Malaika wa mauti aliingia ndani na kusimama mbele ya Mtume (s.a.w) na kusema: “*Ewe Mtume wa Allah! Mwenyezi Mungu Mtukufu amenituma kwako*

na ameniamrisha kutii maagizo yako yote! Ukipenda nitachukua roho yako na ukipenda nitaiacha roho yako!" Mtume Muhammad (s.a.w) akauliza: "Ewe malaika wa mauti! Kweli utafanya hivyo?" Izraili akajibu: "Nimeamriwa kutii kila agizo lako." Malaika wa ufunuo Jibril akasema: "Ewe Ahmad! Allah ana shauku na wewe!" Mtume akajibu: "Jambo lolote lililo pamoja na Allah ni lenye kupendeza na kuyutia. Ewe malaika wa mauti, fanya ulichoamriwa kufanya, chukua roho yangu!"

Mtume Muhammad (s.a.w) aliweka mkono wake ndani ya maji na kufuta uso wake. Kisha akasema "Laa ilaaha allallaah! (Nashuhudia kuwa hapana apasae kuabudiwa kwa haki ispokuwa Allah) kweli, kifo kinauma!" Baada ya hapo, Mtume Muhammad(s.a.w) aliinua mkono wake juu akitazama darini na kusema: "Ewe Allah! Rafiq-I A'la, Rafiq-I A'la (Rafiki wa juu, Rafiki wa juu!).

Mtume Muhammad (s.a.w) aliacha nyuma kumbukumbu iliyotokana na upendo wake na unyenyekevu kwa Allah, na kuhama katika ulimwengu huu wenye kukoma kuelekea katika ulimwengu wa ukweli.⁸

Hatua ya mwisho na ya kusisimua ya Maulana Jala al-Din Rumi kuungana na kipenzi chake baada ya kuishi maisha ya neema iliripotiwa na mwanafunzi wake Husamaddin Chelebi: Siku moja Sheikh Sadreddiin na

8. Tazama,Ibn Sa'd,Tabaqaat, II, 229,259; Balazuurii, Ansaab al-Ashraf, I, 565; Ahmad b.Hanbal, Musnad,VI,89.

wanafunzi wake walikuja kumtembelea Maulana kati-ka kitanda chake cha mauti. Walihuzunika kuona hali ya Maulana ilivyo mbaya. Sheikh Sadreddiin akasema:

“Allah akusaidie kupata nafuu kwa haraka! Natu-mai karibu utapona kabisa.”

Maulana aliposikia maneno hayo, akasema:

“Wewe ujaaliwe afya! Kuna umbali mdogo sana uliobaki kati ya mtu na kipenzi chake; Hivi huoni um-bali huu bora ungetolewa ili nuru ikutane na nuru?”

Tofauti na watu wengi, Rumi hakuchukulia kifo kuwa kitu cha kuogopa, kinyume chake, aliona kifo kama kiunganishi cha mja na Uzuri wa milele. Katika moja ya vitabu vyake, Rumi anaelezea hisia zake kuhusiana na kifo: *“Usiniite mfu wakati nitapokufa kwa sababu tayari nilishakufa. Nimefufuka katika kifo; rafiki amekuja kunichukua.....”* Hii ndio sababu kwamba alikiita kipindi cha kuondoka katika ulimwengu huu kuwa “Shab-I Arus” (Usiku wa ndoa)

Kuweza kukabili mauti kwa aina hiyo ya rehema ni lazima mtu aharibu nafsi na matamanio yake. Ni lazima kuendesha maisha yake kulingana na maagizo ya muumba na kijiandaa kwa pumzi ya mwisho. Allah anasema:

“Na muabudu Mola wako Mlezi mpaka ikufikie Yakini.” (Hijr, 15:99)

-
9. Tazama, Ebu'l Hasan en-Nedevi, islam Onderleri Tarihi, juzu I. namba 449.

Hii inaelezea kwa ufupi kanuni ya maisha ya marafiki wa Allah.

Kila nafsi yenyewe hekima na unyenyekevu inatakiwa kuishi maisha yatakayompelekea kuifikia njia iliyonyooka na kuipamba kwa ibada na utiifu. Katika utumwa kamili mwanadamu lazima afanye juhudini kuchukua moyo wake ukiwa salama na kuuelekeza kwa Allah. Maneno ya Mtume Muhammad (s.a.w) aliposema: “*Rafiq-I A’la,Rafiq A’la*”(*Rafiki wa juu,Rafiki wa juu*) ilikuwa ni dalili ya utumwa; maneno hayo yanaendelea kuonekana hivyo kwa wale wenye hekima ambao wanafuata mwenendo mwema wa Mtume (s.a.w).

Kwa kweli hali ya Sheikh wetu mkubwa, Mahmud Sami Efendi, katika dakika zake za mwisho ni mfano mzuri sana kwetu. Alifanya kila aina ya juhudini kuishi kulingana na sunnah za Mtume (s.a.w).

Mahmud Sami Efendi alikuwa ni mtumishi mwe-ma wa Allah (swt) na moyo wake ulijaa mapenzi kwa Mtume Muhammad (s.a.w). Akiwa kama mtu aliye-jaribu kufuata nyayo zilizoachwa kwenye barafu na mtu aliye-mtangulia, Mahmud alitumia uhai wake kufuata nyayo za Mtume.

Alama kubwa kabisa ya hili ni pale aliposalimisha nafsi yake wakati wa maombi yake ya usiku (tahajjud) katika sehemu karibu na kaburi la Mtume ambaye alimfuata kwa upendo na msimamo.

*Tunapomkumbuka Mwenyezi
Mungu na kuutambua uhalisia
wa mauti, huwa na umakini
mkubwa kwenye ibada na
matendo yetu pia; huwa na
utambuzi mkubwa na kujaribu
kuepuka kuziumiza hisia za
watu wengine.*

Wale waliokuwa karibu yake wakati anafikwa na mauti walinukuliwa wakisema kwamba, kitu pekee alichosikika akisema ni “*Allah, Allah, Allah*”. Kwa kweli sio ulimi wake uliokuwa ukitamka hayo. Nafsi yake na kila kiungo katika mwili wake kiliashiria uwepo wa Mwenyezi Mungu (s.w).

Kwa kifupi, lengo ni kuishi kwa kujisalimisha kama mja mwema. Hivi ndivyo Allah anavyotaka tuwe. Tunatakiwa kuiga maisha ya Mitume (s.a.w) kama tunataka kufika mahali pa waja wema:

“Na Daudi tukamtunukia Suleiman, Alikuwa mja mwema. Na hakika alikuwa mwingi wa kutubia.” (Sad, 38:30)

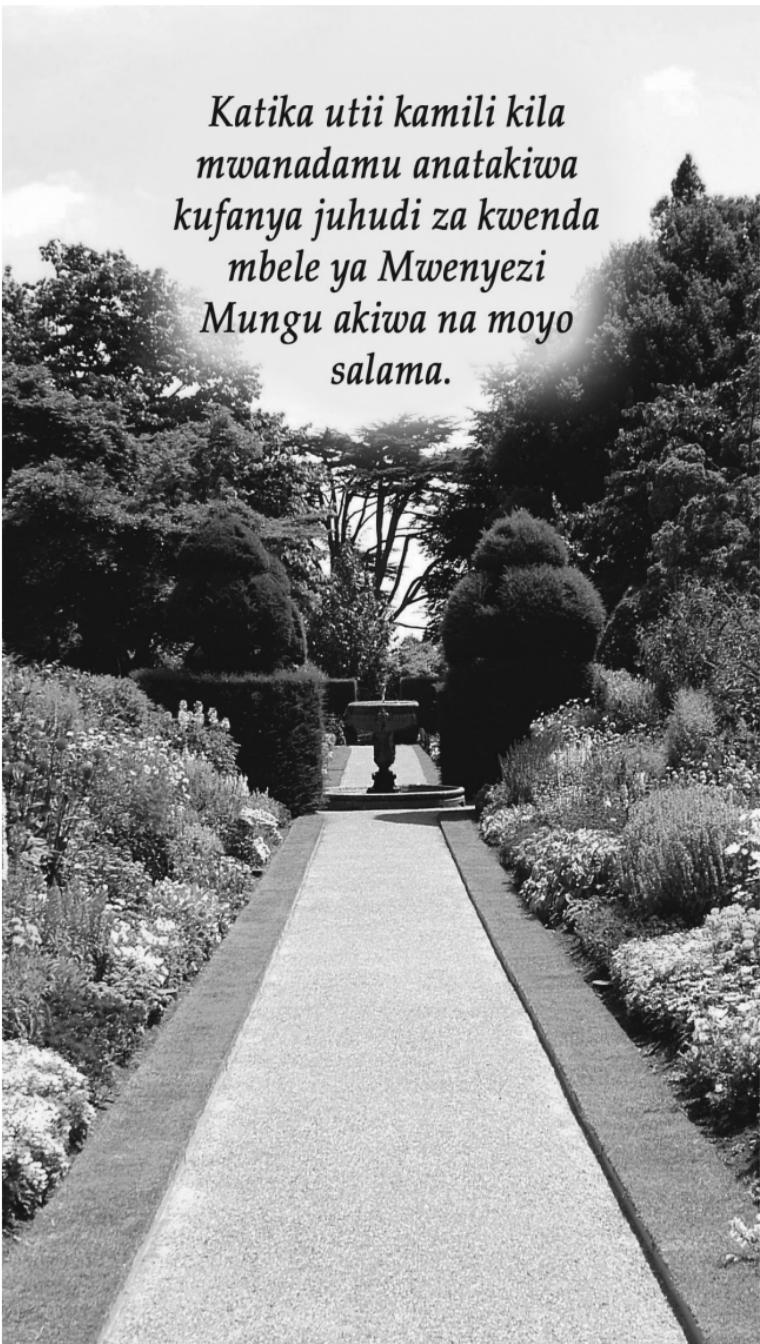
Kubarikiwa neema ya kiroho kutafikiwa endapo tutasafisha nyoyo zetu kuepukana na kila uchafu na uovu na kuwa na moyo tayari kwa ajili ya nuru ya kweli. Kutokana na hali hiyo ya kiroho, kila hatua ya pumzi zetu itakuwa ni maandalizi ya pumzi ya mwisho tutayovuta.

Kwa upande mwingine, Roho mbaya hutokana na kumsahau Mwenyezi Mungu Mwingi wa rehema. Allah anasema ndani ya Qur'an Tukufu:

“Wala msiwe kama wale waliomsahau Mwenyezi Mungu, na Yeye akawasahaaulisha nafsi zao. Hao ndio wapotovu” (Hashr, 59:19)

Kwa kweli, tunafanya dhambi na matendo maovu kwa kumsahau tunapomsahau Allah (swt).

*Katika utii kamili kila
mwanadamu anatakiwa
kufanya juhudi za kwenda
mbele ya Mwenyezi
Mungu akiwa na moyo
salama.*

Tunapomkumbuka na kutambua ukweli wa mauti, tunaongeza umakini kwenye ibada na matendo yetu; tunaonesha umakini mkubwa na kujaribu kuepuka kuumiza hisia za wengine. Hii ndio sababu kwamba tunalazimika kutomuumiza yejote kwa pengine tabia zetu au ndimi zetu.

Yunus Emre aielezea daraja hii ya ulaini katika shairi lifuatato:

Nafsi ni kiti cha enzi cha utabiri

Utabiri utaitazama nafsi

Hawatokuwa na makazi ya furaha watu waliovun-jika miyo.

Allah (s.w) ametuonya katika aya nyingi sana kuhusiana na matendo yetu, ametuonesha jinsi ya kue-puka kufikia mwisho wa masikitiko na huzuni.

“*Enyi mlío amini! Mcheni Mwenyezi Mungu kama ipasavyo kumcha; wala msife ila nanyi ni Waislamu*” (Al Imran, 3:102)

Muhimu ni kuishi kulingana na maelekezo ya Qur'an. Kama tutaishi namna nyingine yoyote, itaku-wa haina muhimu kama tuna maisha marefu au ma-fupi. Kila kiumbe kitakumbana na ukweli uliotajwa katika maneno ya Mungu yafutayo:

“*Ni kama kwamba wao siku watapoiona (hiyo Saa) hawakukaa ila jioni moja tu, au mchana wake*” (Naziaat, 79:46)

Kubwa tunalotakiwa kufanya ni kuomba jioni na asubuhi, kunyenyeka na kuonesha utii.

Junayd-I Baghdadi alituonya kwa maneno yafuatayo ya ushauri:

“Saa moja ya duniani ina thamani kubwa kuliko miaka elfu ya akhera kwa sababu akhera hakuna matendo ya kutafuta wokovu”

Ewe Allah! Tujaalie maisha mema yatakayoweza kutufanya tuvute pumzi zetu za mwisho katika hali ya upendo na uzuri na kutuunganisha na waja wako wema!

Aamiin!

Pumzi Ya Mwisho Kioo Kisichopoteza

Pumzi ya mwisho ni kioo kisichopoteza ming'ao,
Pumzi ya mwisho ni sawa na kioo kilicho kisa-
fi, mtu atakuwa na uhakika wa sehemu yake wakati
wa mwisho wa uhai wake, kisha hisabu ya maisha
yake itaoneshwa mbele ya macho na moyo wake.

PUMZI YA MWISHO-KIOO KISICHOFIFIA

Pumzi ya mwisho ni kama kioo kilichosafi. Mtu atakuwa na uhakika wa makazi yake wakati wa daki-ka zake za mwisho, kisha matendo ya uhai wake yata-oneshwa mbele ya macho na moyo wake. Ni sababu hii kwamba hakuna maandalizi mazuri ya kifo kama kukitafakari kifo chenyewe.

Kama ilivyotajwa ndani ya Qur'an, Firauni alitu-mia uhai wake kujitkuza dhidi ya Allah na alikubaliana na maana halisi ya uhai wake wakati alipokuwa akiyakabili mauti katika bahari nyekundu. Aliuja kuelewa ukweli wa utawala wake wa kijinga kuwa si chochote isipokuwa kujisababishia huzuni na masikitiko. Wakati wa pumzi zake za mwishoni alionesha masikitiko makubwa:

"Tukawavusha bahari Wana wa Israili, na Firauni na askari wake wakawafuatia kwa dhulma na uadui. Hata Firauni alipokuwa anataka kuzama akasema: Naamini kuwa hapana mungu ila yule waliye muami-ni Wana wa Israili, na mimi ni mionganini mwa walionyenyekeea!" (Yunus, 10:90)

Lakini alikuwa amechelewa mno. Mwenyezi Mungu (swt) alimuambia Firauni alipokuwa anajaribu kuonesha imani yake wakati anaangamia katika bahari nyekundu:

“Ala! Sasa? Na hali uliasi kabla yake na ukawa mi-ongoni mwa waharibifu!” (Yunus, 10:91)

Kwahiyo, kuamka kutoka katika hali ya usingizi, kuonesha masikitiko na kuamua kuonesha imani wakati wa kuvuta pumzi ya mwisho si chochote is-pokuwa ni maangamizi kwa wale wenyewe tabia hii wanapokuwa kwenye kipindi cha shida na wanapokuwa salama wanabatilisha. Ukweli unapotujia, tukashind-wa kusikia sauti ispokuwa mngurumo hafifu wa kifo, ambapo tunatekwa na shughuli za kila siku za maisha, tukasahau kwamba siku moja sisi pia tutapita katika mlango wa mauti, hiyo ni hali mbaya mno inayosababishwa na kutojali. Siku zote tunatakiwa kujiandaa na mambo ya ghafla na ya kushtukiza katika maisha. Kuishi bila kufikiria kifo ni upofu unaohuzunisha; bila shaka tunatambua kuwa siku moja tutapita kwenye pa-zia la mauti.

Katika aya nyingi za Qur'an Tukufu, Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema ameleeza kwamba ulim-wengu umeumbwa kama sehemu ya mtihani kwa mwanadamu:

“Kila nafsi itaonja mauti; na tunakujaribuni kwa mtihani wa shari na kheri. Na kwetu Sisi mtarejeshwa” (Anbiyaa, 21:35).

“Ambaye ameumba mauti na uhai ili kukujaribuni ni nani mionganini mwenu mwenye vitendo vizuri zaidi. Na Yeye ni Mwenye nguvu na Mwenye msamaha”(Mulk, 67:2).

Kila pumzi tunayoingiza na kuitoa katika uhai huu, wakati wa ibada, kazi na mizunguko ya kila siku ni ishara ya jinsi tutakavyovuta pumzi ya mwisho. Imam Ghazali anasema: “*Wale ambao hawakupata furaha ya taaluma katika ulimwengu huu hawatoweza kupata furaha ya kutafakari juu ya uwepo wa Mungu katika maisha ya baadae; mtu hawezi kumiliki chochote akhera ambacho hakukiandaa hapa ulimwenguni, kila mmoja atavuna akhera kile alichokipanda duniani; kila mmoja atakufa kama alivyoiishi na atafufuka kama alivyokufa, kiwango cha malipo akhera kitategemea kiwango cha amali ulimwenguni au ni kiasi gani tumemugopaga Mwenyezi Mungu na kutekeleza wajibu wetu.*”

Kwahiyo, kwa kila pumzi ni hakika tunajindaa wenyewe pengine kupata adhabu au malipo mema. Allah (swt) anatuonya:

“Enyi mlion amini! Jilindeni nafsi zenu na ahali zenu na Moto ambao kuni zake ni watu na mawe. Wanausimamia Malaika wakali, wenye nguvu, hawamuasi Mwenyezi Mungu kwa anayo waamrisha, na wanatenda wanayoamrisha” (Tahrim, 66.6)

“Na Jahannamu itapochochewa, Na Pepo ikasogezwa, Kila nafsi itajua ilichokihudhurisha” (Takwir, 81:12-14)

“Basi mnakwenda wapi?” (Takwir, 81:26)

Kwa muktadha huu, kila mwanadamu ni lazima atazame amali zake na awe makini katika maandalizi yake. Ni lazima aishi kwa uangalifu katika uhai wake kabla mauti hayajawasili.

Ni wazi kwamba, wale waliohadaiwa na tamaa na hadaa za dunia hii za muda, na ambao walidhoofisha nafsi zao, watateswa na kuadhidiwa vikali ndani ya makaburi yao. Ingawa, haifahamiki ni urefu upi utakuwa wa maisha ya kaburini kulinganisha na muda tulioishi duniani. Hivyo, wajibu mkuu wa kila mwenye akili ni kuandaa maisha marefu ya kaburini na maisha ya milele akhera.

Kwa upande mwingine, uso uliofisia wa mauti uliong’arishwa na nuru ya moyo wa imani, utahamishwa kutoka katika hofu kwenda kwenye furaha ya milele. Kaburi lililojaa marafiki na jamaa sio ulimwengu wa kiza, lakini ni eneo la maonyo na tahadhari. Kwa waumini wa kweli, uhai na mauti ni kweli za asili ambazo huishi pamoja. Muumini wa kweli atakuwa katika salama ya mauti kwa sababu alijitayarisha kwa ajili hiyo; moyo wake una amani na utulivu wa moja kwa moja. Kwa kifupi, kuzifanya pumzi zetu za mwisho kuwa nzuri katika uhai wetu hutegemea kama tulikuwa na moyo wa upendo na utii kwa Allah Mwingi wa rehema. Vinginevyo maisha ya kuutii ulimwengu na kusahau mauti yataishia katika mateso.

Inawezekana matayarisho yanayofaa ya maisha ya akhera kwamba ni: kuishi kwa ukamilifu wa imani, kama vile upendo, huruma, uwajibikaji, kujitolea, kusamehe, kujitahidi na ukarimu na yale yote yaliyota-jwa ndani ya Qur'an. Kutekeleza mwenendo mwema na kuwa mionganoni mwa waja wema kwa Allah ni ma-tokeo ya ukweli wa imani. Imani na unyenyekevu ndio malengo makuu ya waumini. Upande mwingine tuji-hadhari na maovu kama vile, majivuno, kiburi, uongo, usengenyi, na uzinzi, kwa sababu haya ni machukizo kwa Allah na kujitenga nayo ni sehemu muhimu kwa maandalizi ya akhera.

Ili kuivuta pumzi ya mwisho katika imani, muumi-ni lazima aitakase na kuisafisha nafsi yake kutokana na matendo maovu na kuilisha tabia za ukamilifu. Hii ni kwa sababu uimarisaji wa unyoofu wa moyo ni muongozo wenye thamani katika safari ya maisha.

Maelezo yafuatayo ya Imamu Jalaluddiin Ruumii kwa namna fulani yanatoa ufanuzi juu ya upande huu wa utakaso:

“Ujenzi wa kaburi haufanywi kwa mawe, mbao wala kitambaa. Ni lazima kuchimba kaburi lako kwa moyo safi, na katika hali ya usafi, na ili kufanya hivyo, ni lazima kuondoa ujinga binafsi na umimi mbele ya Allah (swt)”

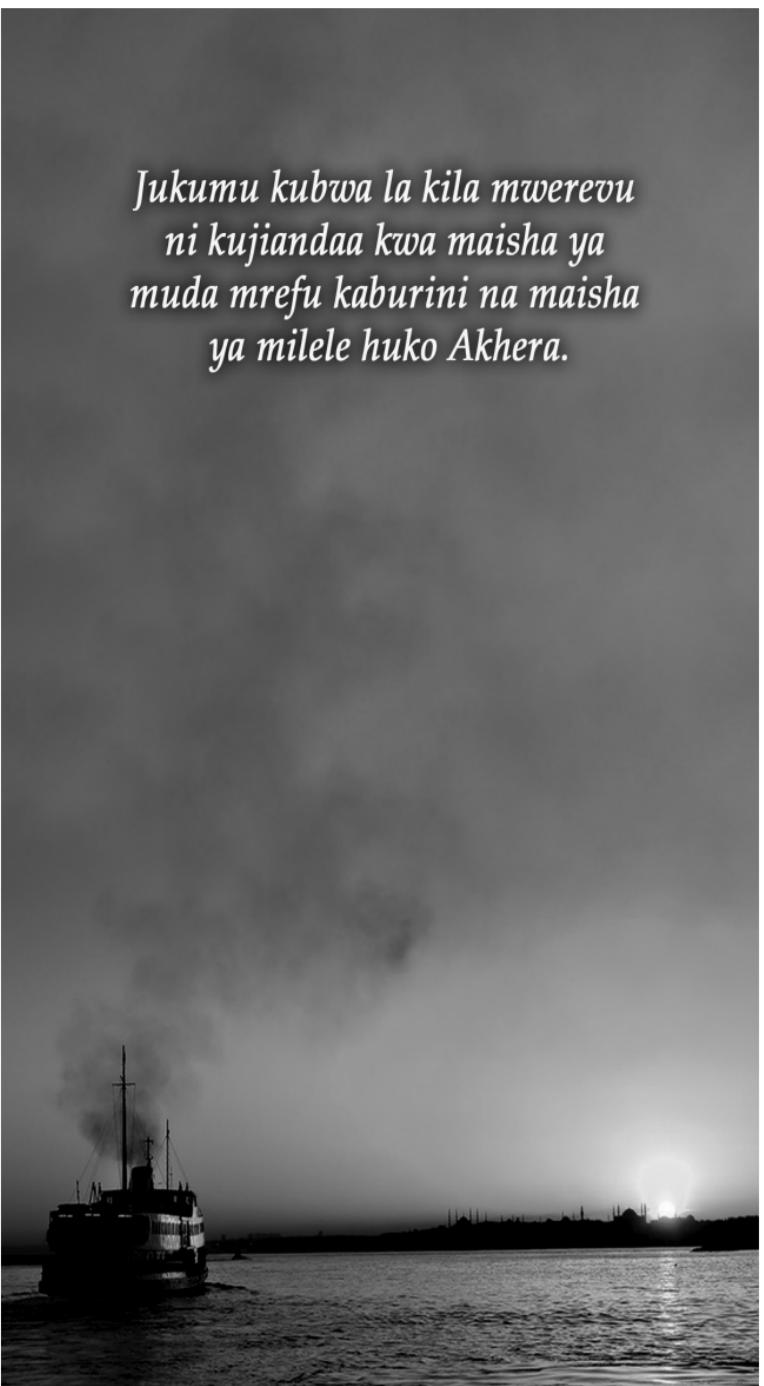
Kwa kuisafisha nafsi na kupata hali bora ya moyo, ni muhimu kujaza mapenzi ya Allah na Mtume wake. Alama kubwa ya upendo kwa Allah ni utii. Kumua-

Allah wakati unadai kuwa na imani si chochote zaidi ya kujidanganya mwenyewe. Allah mtukufu anasema:

“Sema: Ikiwa baba zenu, na wenenu, na ndugu zenu, na wake zenu, na jamaa zenu, na mali mliyoiyachuma, na biashara mnazoogopa kuharibika, na majumba mnayoyapenda, ni vipenzi zaidi kwenu kuliko Mwenyezi Mungu na Mtume wake na Jihadi katika Njia yake, basi ngojeni mpaka Mwenyezi Mungu alete amri yake. Na Mwenyezi Mungu hawaongoi watu wapotovu” (Tawba, 9:24).

Hivyo, tunalazimika kuweka upendo na utiifu kwa Allah na Mtume juu zaidi ya vyote vingine. Pia tunalazimika kujitahidi kulichunga hili hadi hatua za mwisho. Kufikia daraja ya juu ya upendo kwa Allah kunaweza kufikiwa kwa kutekeleza wajibu wetu na ibada zetu. Kuna tofauti kubwa kati ya utumwa wa nafsi iliyoshikiliwa ndani ya matamano ya kidunia na ika-wa mbali na upendo wa Mungu na utumwa wa roho iliyojaa nia na upendo kwa Mungu. Matendo mazuri, tabia njema, kuwahudumia watu, matendo ya ibada na utii anaoufanya muumini mwenye moyo uliojaa upendo kwa Mwenyezi Mungu na Mtume (s.a.w), yote hayo humsogeza karibu na daraja ya ubora. Upande mwingine ambao muumini anatakiwa kuuzingatia sana katika kujianaa na mauti ni utekelezaji wa majukumu na ibada kwa unyenyekevu. Allah Mwingi wa rehema anaelezea sifa za waumini ambao wamepata wokovu:

*Jukumu kubwa la kila mwerevu
ni kujianadaa kwa maisha ya
muda mrefu kaburini na maisha
ya milele huko Akhera.*

“Hakika wamefanikiwa Waumini, Ambao ni wanyenyeketu katika Sala zao.” (Muuminun, 23:1-2)

Na wale wanaoswali pasi na unyenyekevu, Qur'an tukufu inasema:

“Basi, ole wao wanao sali, Ambao wanapuuza Sala zao.” (Ma'un, 107:4-5)

Allah anawataka waumini kutekeleza matendo yao ya ibada kwa miyo yao na miili yao kwa upatan-ifu kamili, hii ni hatua kuelekea muungano wa milele na Allah. Pasi na shaka, amri hii ya Mungu haihusu kusali pekee bali na matendo mengine kama zaka, funga na hija.

Kuhusu jambo hili, funga inatufundisha kutambua neema tulizojaaliwa, hutuleta karibu na wale wenye hali ngumu na huijaza miyo yetu huruma kwa wale ambao hawajapata bahati kama sisi. Wakati huo-huo, hutuzuia na vitu vya kawaida, hutusaidia kuepuka vitu visivyokuwa halali na vile vyenye mashaka.

Hijja ni aina ya ibada ambayo hutufanya tuvae vazi la wafu na kuzikumbusha nafsi zetu juu ya ulazima wa safari ya kuelekea mbele ya Mwenyezi Mungu.

Muumini anayetoa sadaka anatakiwa kutambua kuwa mmiliki wa kweli wa mali ni Mwenyezi Mungu mwangi wa rehma, na kwamba ye ye ni msimamizi tu wa mali hizo. Aidha, muumini anayetoa sadaka anawezaje kuwa na husda kwa mali za watu wengine? Lakini, daraja ya kutambua utumwa kamili, ambao ni

msingi wa ibada zote, unapatikana tu katika kuimari-sha imani na upendo wa dhati ndani ya moyo. Moyo unapotakasika dhidi ya uchafu wote, matendo ya ibada hupata maana yake halisi na hapo huanza kutoa nuru ya Ukweli.

Tunapata mafundisho kutokana na maisha ya mfano ya Mtume Muhammad (s.a.w) na kutokana na maisha ya maswahaba, jinsi ya kutekeleza ibada kwa unyenyekevu unaostahili. Mara zote Mtume aliya-chukulia maisha yake kuwa yametokana na maisha ya Akhera. Mara nyingi alitanabaisha juu ya umuhimu wa kutekeleza ibada kana kwamba ndio ibada ya mwisho.

Sahaba mmoja alimuuliza Mtume (s.a.w) akisema: “Ewe mjumbe wa Mwenyezi Mungu! Nakuomba unipe ushauri amba ni wa kina na wa ndani!” Mtume Muhammad akamwambia: “Unaposwali, swali kana kwamba unaswali swala yako ya mwisho! Usiseme chochote utakacholazimika kukijutia! Usitamani vilivyo katika milki ya watu!” (Ibn Majah, Zuhd, 15; Ahmad bin Hanbal, Musnad, v,412)

Kuwa muumini ambae anapambana katika uhai wake kijiandaa na mauti, tunahitajika kupendeze-sha mienendo yetu na tabia kwa kuiga kutoka katika maisha ya Mtume(s.a.w) kama tunavyofanya katika matendo yetu ya ibada.Tunalazimika kuwa Waislamu ambao fikra na matendo yao ni kwa ajili ya maslahi ya umma; Vyovoyote tutakavyo kwa ajili yetu ni lazi-ma tuvitake kwa ajili ya ndugu zetu wa Kiislamu, na

hivyo, upendo wetu kwa Allah(s.w) na Mtume wake tunatakiwa kuuingiza katika nyoyo zetu na kuusamba-za kwa viumbe wote.

Nukta nyingine muhimu kuitazama wakati wa kujianaa na mauti ni kuingiza hali ya *ihsaan* (wema) katika nyoyo zetu. Hii ni kuwa, tumkumbuke Allah kana kwamba anatuona wakati wote. Furaha kubwa kwa waumini ni fikra ya kuja kukutana na vipenzi vyao. Lakini wote ambaao fikra zao hazioani na nyoyo zao na zinatawaliwa na tamaa zao hawawezi kufahamu mustakabali wao. Kwa maneno mengine, hawako ma-kini na furaha hii ya bandia.

Waumini ni lazima waweke mategemeo yao kwa Allah na kuwa wakarimu. Wasipoteze matumaini yao na kupata kiwewe cha maisha. Ni lazima uukumbuke mkataba alioufanya Mtume (s.a.w). Ingawa alipoteza watano kati ya watoto wake sita, pasi na kuonesha roho ya masikitiko au huzuni aliikubali hiyo hali. Hatutaki-wi kusahau ukarimu na nguvu aliyooionesha wakati babaye mdogo Hamza (r.a) na sahaba wake kipenzi Mus'ab (r.a) walipokufa kishahidi.

Kila binadamu katika ulimwengu huu wenye kupita ni lazima ajifunze kuyakabili matendo yake kwa ukarimu. Wasafiri wote wa njia ya kiroho ni lazima watibu usahafulifu kwa kumbukumbu, watibu kufuru kwa kushukuru, uasi kwa utii, ubinafsi kwa uungwa-na, ubakhili kwa ukarimu, shaka kwa taaluma, unafiki kwa unyenyekevu na upole, uasi kwa toba, na kuto-kusikia kwa kuelewa.

Nuru ya furaha ya akhera imefunikwa na kiza cha mapambazuko. Marafiki wote wa kweli ambao wameishi maisha ya kuchanganya dunia yenyekupita na akhera waliona furaha ya Allah pamoja na upendo na khofu ya mapambazuko. Wale ambao wamemuabudu Allah mwingi wa rehma huona mapambazuko yanapita pasi na kukumbuka kwamba Allah (s.w) ndie amegawa masaa. Tarajio lingine muhimu ni sadaka iliyotolewa kwa ajili ya Allah kama ilivyo katika aya ifuatayo:

“Na toeni katika njia ya Mwenyezi Mungu, wala msijitie kwa mikono yenu katika maangamizo. Na fanyeni wema. Hakika Mwenyezi Mungu huwapenda wa-fanyao wema.” (2:195)

Wafasiri wa kiislamu wanaelezea maangamizo katika aya hii kuwa ni *“Uzembe katika kutumikia dini na kunyanya sauti ya ukweli, na kuijiweka mbali na utoaji wa sadaka na zaka kwa kuhofia ufukara na mapenzi ya dunia.”* Kwa hiyo muumini lazima siku zote awe na uwezo wa kutumia mali yake na uhai wake katika njia ya Allah. Hii ni kwa sababu, kama ilivyo kwa uhai huu wa muda, vyote tunavyovimiliki na mali za kidunia. Kutumia mali hizi katika njia sahihi itatupatia faida ya milele, wakati ubakhili na khofu ya kufilisika na tamaa itatupelekea kupata khasara akhera.

Muumini anatakiwa akumbuke onyo lifuatalo kuhusiana na wema:

*Nuru ya furaha huko Akhera
inapatikana katika kiza cha
alfajiri.*

Wakati mwili wa maiti unapowekwa kaburini, kabla wadudu hawajaufikia mwili, rambirambi za familia na ndugu wa karibu huisha. Warithi wanapoanza kugawana urithi, dunia huanza kuwa mbali na mwili, matukio haya mawili huendelea na kuisha pamoja.

Katika upande mwingine, mwili huanza kuliwa; kwa wengine mali zake zinagawanywa kwa ndugu, imani na matendo ndio mali pekee za kweli akhera. Mtume Muhammad (s.a.w): alisema; “(*kutegemeana na matukio ya duniani*) kaburi laweza kuwa kiwanja mionganoni mwa viwanja vya pepo au shimo mionganoni mwa mashimo ya moto” (*Tirmidh, Qiyamah, 26*).

Kwa kifupi hali ya maisha yetu kaburini, ambayo itaishia siku ya hukumu, itategemeana na matendo yetu ulimwenguni.

Kama mja atasimama imara katika uelekeo wa *Qibla* pasi na kujali shughuli zake, Mwenyezi Mungu mtukufu atateremsha juu yake rehma za kuweza kuionna *Qibla* wakati wa hatua yake ya mwisho, makusudio ya neno *Qibla* ni maisha ambayo yameendeshwa kwa mujibu wa Qur'an na Sunnah na katika kuelezea maana ya *kalima-I tawhiid*. Wale ambao hawapotezi muelekeo wao wa maana ya Tawhiid katika maisha yao ya kila siku kifamilia au mahusiano ya kijamii au katika kumtumikia Mwenyezi Mungu watafurahia hewa nzuri ya Qibla wakati wa kuvuta pumzi yao ya mwisho.

Kitu muhimu katika uhai ni kupata siri iliyotajwa katika aya ifuatayo:

“*Tuongoe njia iliyo nyooka*” (1:6) na kutumia uhai wetu katika njia iliyonyooka ya Uislamu. Vinginevyo, mtazamo wa mwisho wa uhai wetu utapotea kama meli isiyokuwa na muangalizi huku ikitembea na kuparamia mwamba wa bahari nyeusi. Mwenyezi Mungu atuepushe na hilo.

Wale wanaotumia uhai wao kana kwamba kifo kipo karibu mno na kufahamu maana ya “*kufa kabla hujafa*” ni waja wenye busara na ni marafiki wa kweli wa Allah (s.w). Hakika watakuwa katika salama dhidi ya hofu na mateso ya siku ya hukumu.

Wakati wa kufa ni wajibu wetu kurudisha roho ambayo Allah alitupatia ikiwa safi na kamilifu kama tulivyopewa, kama shairi linavyosema:

*Wakati pazia zinapofunguliwa na pazia kufungwa,
Uzuri ni kuweza kusema karibu Izraili.*

(N.Fazil Kusakurek)

Pumzi ya mwisho ni kama kioo safi chenye kung'aa. Mtu hujitazama katika kioo hiki, huona vyote uzuri na ubaya wa maisha yake. Macho, masikio na viungo (mikono na miguu) vitatoa ushuhuda dhidi ya mmiliki wake; kila pazia litapandishwa na maungamo yataiacha akili na moyo katika hali ya majuto. Wacha muonekano wetu wa mwisho katika kioo usiwe wa majuto. Ikiwa muda umebakni lazima kuchukua kiigizo cha Qur'an na Sunnah kuwa ni sehemu ya maisha yetu. Ni wenye busara ya kweli pekee ndio hujijua wenyewe kabla hawajafa.

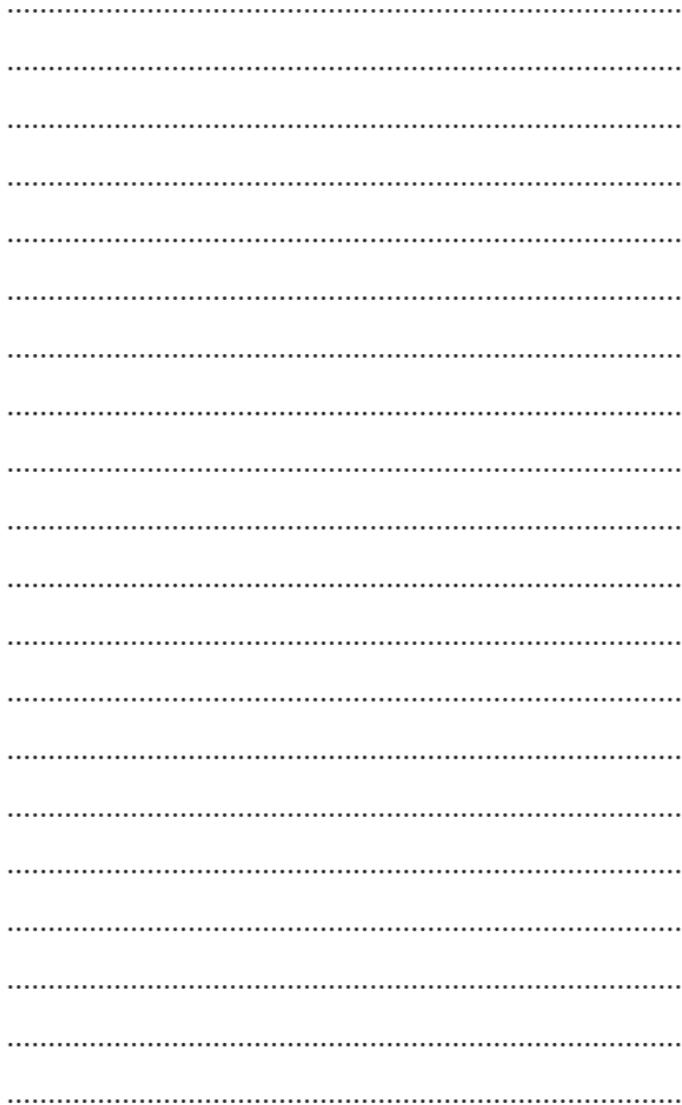
Ewe Allah! Fanya pumzi zetu za mwisho kuwa dirisha ambalo tunatazamia malipo tutakayoyapata katika ulimwengu wa milele!

Aamiin!

YALIYOMO

NENO LA MFASIRI	5
JIANDAE KWA PUMZI YAKO YA MWISHO.....	7
KUMKUMBUKA MWENYEZI MUNGU.....	27
PUMZI YA MWISHO-KIOO KISICHOFIFIA	45

FOR FREE IN PDF FORMAT

ISLAMIC WORKS

YOU CAN DOWNLOAD IN PDF FORMAT
1550 BOOKS IN 59 LANGUAGES FOR FREE

Islamic books in different languages are waiting
for you in PDF format at the web site
www.islamicpublishing.org